

**ІНСТРУКТИВНО-МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
«ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ З ГЕОГРАФІЇ
В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ
У 2025–2026 НАВЧАЛЬНОМУ РОЦІ»**

Сучасний світ характеризується стрімким зростанням, оновленням різноманітної інформації, розвитком науки й техніки, формуванням відкритого громадянського суспільства та, як результат, становленням нового типу особистості, яку вирізняють активність, самостійність, креативність мислення, професіоналізація впродовж життя. Усе це спонукає до постійного оновлення змісту освіти, що має відповідати викликам часу та соціальному замовленню.

Географічна освіта має не лише надавати фактичні знання, а й формувати в учнів здатність аналізувати просторові процеси, приймати рішення, бачити взаємозв'язки між природними та суспільними явищами. Сьогодні географія дедалі більше розглядається як міждисциплінарна наука, що інтегрує природничі, соціальні, економічні та інформаційні дисципліни. Це створює нові виклики для педагогів і водночас відкриває широкі можливості для поглиблення змісту освіти.

У передмові до модельної програми з географії зазначено, що сучасна географічна освіта має викликати в учнів цікавість і захоплення світом, людьми. Такі почуття мають залишитися з ними на все життя. Під час навчання слід надавати учням знання про різноманітні місця, людей, ресурси, природне та людське середовище, а також глибоке розуміння основних фізичних і суспільних процесів на Землі.

У 2025/2026 навчальному році пріоритетними залишаються такі напрями освітньої діяльності:

- продовження реформи загальної середньої освіти відповідно до Концепції «Нова українська школа»;
- подолання втрат у навчанні, зумовлених спочатку тривалими карантинами, потім – військовою агресією РФ на території нашої держави;
- створення діагностичних тестів з географії для виявлення тем, що вивчалися у 6–7 класах, над якими учням / ученицям потрібно додатково попрацювати, щоб надолужити прогалини в знаннях і вміннях;

Всеукраїнська школа онлайн. Первинне та вторинне діагностичне тестування за курс 6–7 класів

- посилення національно-патріотичного виховання, формування громадянської позиції, розвиток навичок інформаційної гігієни під час війни;
- просвіта з питань особистої безпеки;
- психологічна підтримка всіх учасників освітнього процесу.

У 2025/2026 навчальному році продовжується поетапне впровадження Державного стандарту базової середньої освіти, відповідно учні 8 класів закладів загальної середньої освіти, завершуючи адаптаційний цикл, переходять на нову модель навчання.

У 8 класі географія вивчається в межах природничої освітньої галузі згідно з Державним стандартом базової середньої освіти (2020 р.). Курс має на меті формування в учнів просторової уяви, природничо-наукової та громадянської компетентностей, екологічного мислення, критичного аналізу географічної інформації, практичних навичок роботи з картографічними матеріалами.

Для вивчення географії у **8 класі** в 2025/2026 навчальному році Міністерство освіти і науки України рекомендує дві модельні навчальні програми. Порівняльний розподіл очікуваних результатів навчання учнів / учениць та запропонований зміст за цими програмами наведено в таблиці.

Модельна навчальна програма (авт.: Запотоцький С. П., Карпюк Г. І., Гладковський Р. В., Довгань А. І., Совенко В. В., Даценко Л. М., Назаренко Т. Г., Гільберг Т. Г., Савчук І. Г., Нікітчук А. В., Яценко В. С., Довгань Г. Д., Грома В. Д., Горовий О. В.)	Модельна навчальна програма «Географія. 6–9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт.: Кобернік С. Г., Коваленко Р. Р., Гільберг Т. Г., Даценко Л. М.)
У 8 класі курс «Географія» охоплює 4 розділи	«Географія» охоплює 5 розділів
Розділ І. «Картографічний образ України»: ✓ «Україна на картах світу, Європи»; ✓ «Географічні карти України»; ✓ «Топографічні карти». Розділ ІІ. «Природа України»: ✓ «Рельєф, тектонічна та геологічна будова, мінеральні ресурси»; ✓ «Клімат і кліматичні ресурси»; ✓ «Води суходолу й водні ресурси»; ✓ «Ґрунти»; ✓ «Рослинність і тваринний світ України»; ✓ «Природні комплекси (ландшафти)». Розділ ІІІ. «Природокористування»: ✓ «Природні умови»; ✓ «Природні ресурси як чинник суспільного розвитку». Розділ ІV. «Простір – територія – держава»: ✓ «Українська держава»; ✓ «Політична карта світу»	Розділ І. «Картографічні джерела інформації»: ✓ «Сучасні картографічні твори»; ✓ «Прийоми роботи з топографічною картою». Розділ ІІ. «Географічний простір України»: ✓ «Україна на політичній карті світу»; ✓ «Адміністративно-територіальний устрій України»; ✓ «Україна на карті часових поясів». Розділ ІІІ. «Природа України»: ✓ «Рельєф, тектонічні структури та мінеральні ресурси»; ✓ «Клімат і кліматичні ресурси»; ✓ «Води суходолу та водні ресурси»; ✓ «Ґрунти, рослинність та тваринний світ»; ✓ «Природні комплекси та природокористування». Розділ ІV. «Населення України та світу»: ✓ «Демографічні процеси»; ✓ «Етнічний та релігійний склад населення»; ✓ «Розселення та зайнятість населення». Розділ V. «Природа та населення свого краю»: ✓ <i>«Географічне положення рідного краю, його адміністративно-територіальний устрій. Особливості природних умов і ресурсів. Природокористування. Об'єкти природно-заповідного фонду»;</i>

В обох модельних програмах визначено орієнтири для оцінювання очікуваних результатів навчання, запропоновано зміст кожного розділу / теми, окреслено види діяльності, які може використати вчитель / учителька на уроках або поза ними, щоб допомогти учням / ученицям досягти визначених програмою результатів. Види діяльності, указані в модельних програмах, є орієнтовними. Педагог може їх змінювати, підбирати ті форми й методи навчання, якими добре володіє сам / сама, ефективними, зрозумілими та цікавими для його учнів / учениць.

Зміст модельних навчальних програм реалізується за допомогою п'яти підручників, що були розроблені різними авторськими колективами. Із підручниками для учнів 8 класу можна ознайомитися за покликанням: <https://shkilni-pidruchnyky.com/8-klas>. Усі підручники мають електронну підтримку, календарне планування, діагностичні роботи, презентації до уроків.

На основі обраної закладом освіти модельної програми вчитель розробляє *навчальну програму*, в якій визначається послідовність досягнення результатів навчання учнів з навчального предмета, опис його змісту та видів навчальної діяльності із зазначенням орієнтовної кількості годин, необхідних для реалізації. Розробляючи навчальну програму, педагог може вносити зміни у запропонований модельною навчальною програмою зміст навчального предмета відповідно до підготовленості класу, регіональних особливостей, робочого навчального плану школи, необхідності своєчасного реагування на конкретні умови, в яких відбувається освітній процес. Загальний обсяг таких змін може досягати 20 %. Також учитель може змінювати послідовність вивчення тем, не порушуючи логічної послідовності досягнення результатів навчання.

Навчальні програми, які створюються вчителями на основі модельних програм, затверджуються педагогічною радою закладу освіти.

На основі навчальної програми предмета вчитель складає *календарно-тематичний план*, який є основним робочим документом, визначає педагогічну діяльність учителя та допомагає досягти очікуваних результатів навчання. Головне завдання вчителя – урахування обов'язкових результатів навчання, визначених державним стандартом, досягнення запланованих результатів.

Календарно-тематичне планування складають у довільній формі, зокрема з використанням друкованих чи електронних джерел. Формат, обсяг, структура, зміст та оформлення календарно-тематичних планів і поурочних планів-конспектів є індивідуальною справою вчителя / вчительки. Установлення універсальних стандартів таких документів у межах закладу загальної середньої освіти, міста, району чи області не передбачено законодавством.

Методичні рекомендації Міністерства освіти і науки України щодо складання календарно-тематичних планів:

- розробляти з урахуванням навчальних можливостей учнівства, регіональних особливостей;
- вибудовувати на основі послідовності розгортання змісту в навчальній програмі;
- можна об'єднувати з навчальною програмою;
- має бути гнучким, щоб за потреби можливо було змінювати терміни опрацювання програмових тем;
- містити відповідність кожного очікуваного результату, якого потрібно досягти на уроці, певній групі;
- визначати кількість годин на вивчення окремих тем і змістових модулів.

Приклад календарно-тематичного плану
<https://docs.google.com/document/d/1nh8-G0sl8Ik1rRv3OSf4WHWq28neWVdD/edit?usp=sharing&ouid=110054021924574390547&rtpof=true&sd=true>

Автономія вчителя має бути забезпечена академічною свободою, включно зі свободою викладання, свободою від втручання в педагогічну, науково-педагогічну та наукову діяльність, вільним вибором форм, методів і засобів навчання, що відповідають освітній програмі, розробленням та впровадженням авторських навчальних програм, проєктів, освітніх методик і технологій, методів і засобів, насамперед методик компетентнісного навчання.

Провідним методичним принципом вивчення курсу «Географія» у 8 класі Нової української школи (НУШ) має стати компетентнісно-діяльнісний підхід – формування в учнів / учениць не лише знань про географічні об'єкти та явища, а й розвиток умінь і навичок, необхідних для успішної життєдіяльності в сучасному світі.

Основна мета – сформувати ключові та предметні компетентності, що забезпечують застосування географічних знань у практичних життєвих ситуаціях. Компетентнісний потенціал природничої освітньої галузі висвітлено в додатку 9 Державного стандарту базової середньої освіти (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#n16>)

Ознаки компетентнісного підходу:

- учні / учениці навчаються аналізувати географічні карти, статистику, використовувати цифрові джерела;
- розвивається здатність ставити запитання, висловлювати власну думку, робити висновки.

Формування ключових компетентностей:

- природничо-наукова: розуміння природи як цілісної системи, взаємозв'язків між компонентами природи;
- громадянська: усвідомлення ролі людини в довкіллі, відповідальне ставлення до природи, розуміння глобальних проблем; інформаційно-комунікаційна (робота з картографічною інформацією, використання гаджетів і ресурсів інтернету).

Упровадження інноваційних технологій та цифрових ресурсів у навчання географії значно розширює можливість для формування інформаційно-цифрової компетентності. Аналіз результатів географічних ситуацій та кейсів сприяє розвитку критичного мислення та здатності приймати обґрунтоване рішення.

Навчання впродовж життя:

- здатність самостійно знаходити й опрацьовувати інформацію.

Аналіз сучасних геополітичних та екологічних проблем спонукає здобувачів освіти до критичного мислення, сприяє підготовці до життя в умовах сталого розвитку. Робота в групах під час географічних досліджень розвиває соціальну та громадянську компетентності, навички співпраці, комунікації та відповідальності.

Практична спрямованість навчання:

- застосування знань у життєвих ситуаціях, орієнтування на місцевості, планування маршрутів, визначення кліматичних умов, аналіз наслідків природних явищ, створення моделей, розв'язання ситуативних, проблемних, аналітичних завдань, робота з навчальною й науково-популярною літературою.

Проблемно-пошукові завдання на уроках географії стимулюють розвиток просторового мислення, творчості, креативності здобувачів освіти.

Активні та інтерактивні методи навчання:

- проєкти, дослідження, кейс-методи, рольові ігри, робота в групах, екскурсії, робота з інтерактивними картами тощо активізують пізнавальну діяльність здобувачів освіти та сприяють формуванню комунікативної компетентності, умінь

працювати в команді. Застосування проєктної діяльності на уроках географії дозволяє самостійно досліджувати географічні об'єкти та явища, розвивати ініціативність, самостійність.

Інтеграція наскрізних змістових ліній:

- екологічна безпека й сталий розвиток, громадянська відповідальність, підприємливість та фінансова грамотність – теми, що природно інтегруються в географічний контекст.

Розгляд питань раціонального природокористування та сталого розвитку формує екологічну грамотність і компетентність у сфері здоров'язбереження. Дослідження місцевого географічного середовища сприяє вдосконаленню підприємливості через ідентифікацію місцевих ресурсів та можливості їх використання. Вивчення культурної спадщини України розширює культурну компетентність учнів, допомагає розумінню різноманітності сучасного світу.

В умовах інтеграції й актуалізації STEM-освіти доцільно організовувати міжпредметні проєкти, що об'єднують знання з географії, математики, фізики, інформатики. Наприклад, учні можуть моделювати екологічні процеси, досліджувати споживання енергії, аналізувати статистику здоров'я чи планувати подорож із визначеним бюджетом. У більшості підручників для 8 класу запропоновано низку цікавих проєктів, що можна реалізувати під час освітнього процесу.

Приклад. У темі «Географічне положення України» учні можуть виконати мініпроєкт «Чому географічне положення України сприяє розвитку транзитної економіки?», що передбачає роботу з картою, аналіз транспортних шляхів, обґрунтування висновків і презентацію результатів.

Побудова уроку *на засадах компетентнісного (діяльнісного) підходу* передбачає, що 75 % часу учні працюють самостійно (діяльнісний етап), 10 % часу вчитель використовує на організацію такої самостійної роботи, 15 % – рефлексійно-оцінювальний етап.

Висновок: компетентнісно-діяльнісний підхід у викладанні географії у **8 класі** НУШ сприяє формуванню активної, відповідальної особистості, здатної критично мислити, аналізувати просторову інформацію та приймати зважені рішення в умовах змінного світу.

Значну увагу в процесі навчання доцільно приділити роботі з картою, мета якої – навчити учнів розуміти та читати її.

Читати карту – це означає вміти за поєднанням умовних знаків робити висновки про географічні особливості територій, «бачити місцевість такою, якою вона є насправді», вивчати й розуміти за допомогою карти розміщення, стан та взаємозв'язок різних явищ природи, людського суспільства.

Знати карту – уявляти взаємне розташування, форму та назви певних географічних об'єктів.

Автори модельних програм з географії запропонували велику кількість практичних робіт, щоб учителі мали вибір і підібрали для себе ту їх кількість і ті теми, що відповідають власній методиці викладання географії. ***Модельними програмами не передбачено обов'язкових практичних робіт.*** Учитель має право визначати кількість практичних робіт, їх тематику, вид практичної роботи (навчальна, тренувальна, підсумкова), час і місце проведення, ураховуючи матеріально-технічну базу закладу освіти, рівень підготовки учнів, регіональні особливості території, навчально-методичне забезпечення. Бажано, щоб практичні роботи охоплювали різноманітні географічні питання.

Підсумкові практичні роботи виконуються самостійно. Їхні завдання розраховані на застосування засвоєних знань і вмінь в умовах, подібних до навчальних та тренувальних робіт. Кожна практична робота може містити різну кількість завдань, які відрізняються рівнем складності. Плануючи практичну роботу у 8 класі, доцільно для вивчення обирати географічні об'єкти своєї місцевості.

Моделльні програми пропонують організацію і реалізацію *проектної діяльності*, що передбачає самостійну / під керівництвом учителя дослідницьку роботу учнів. Під час вибору теми для проєкту слід зупинитися на конкретній проблемі, що знайома учням або має регіональний характер, спонукає до пошуку й використання додаткової літератури. Проєкт може бути представлений у формі презентації, ілюстрації, фотографії, відеоматеріалів, альбомів, інсценування тощо та виконуватися індивідуально, у парах і групах.

Оцінювання результатів навчання здобувачів освіти із географії

У наказі Міністерства освіти і науки України від 02 серпня 2024 року № 1093 визначено нові підходи до оцінювання результатів навчання учнів 5–9 класів ЗЗСО, що відповідають вимогам Державного стандарту базової середньої освіти. Ці рекомендації спрямовані на забезпечення об'єктивності, прозорості та практичної значущості оцінювання, яке відіграє ключову роль у підвищенні якості освіти.

Суттєвим аспектом нових підходів є врахування індивідуальних потреб учнів і створення сприятливих умов для їхнього всебічного розвитку. Згідно з оновленими принципами оцінювання спрямовується не лише на фіксацію досягнень, але й на підтримку учнів у подальшому навчанні. Особливу увагу приділено розвитку ключових компетентностей, формуванню умінь самостійного навчання, критичного мислення та комунікації.

Основними видами оцінювання результатів навчання учнів є: *формувальне оцінювання, підсумкове оцінювання та державна підсумкова атестація*.

Формувальне оцінювання (оцінювання в процесі навчання) – важливий складник освітнього процесу, оскільки відображає як процес навчання учнівства, зорієнтований на досягнення визначеного очікуваного результату, так і результат його навчальної діяльності на певному етапі навчання та дозволяє педагогу зрозуміти, як краще підготувати учнів до підсумкового оцінювання, відслідковувати їхній прогрес протягом навчального року.

Мета діагностичного оцінювання – не тільки визначити, що учні вже знають, але й допомогти вчителям зрозуміти, які теми потребують глибшого вивчення або повторення. Застосовуються такі інструменти: тестування на початку теми, анкетування, використання інтерактивних завдань. Діагностичне оцінювання також допомагає коригувати навчальні програми, адаптуючи їх до потреб конкретного класу чи учня. Діагностувальні роботи дають можливість визначити індивідуальну траєкторію розвитку учнівства.

За потреби, для отримання інформації щодо рівня досягнення очікуваних результатів навчання учнями, визначених в окремому елементі навчальної програми (тема / розділ тощо), здійснюється **тематичне оцінювання**. Тематичне оцінювання не є обов'язковим. Результати тематичного оцінювання можуть бути використані для коригування освітнього процесу.

Підсумкове оцінювання використовується для аналізу досягнень учнів після завершення певного етапу навчання – теми, розділу чи семестру, показує результат навчання та розвитку. Воно базується на чітких критеріях, визначених державними стандартами освіти. Основними інструментами є: практичні роботи, дослідження, проєктні завдання, різні тестові роботи. Це оцінювання спрямовано на перевірку не тільки знань, а й умінь застосовувати їх на практиці, що особливо важливо для вивчення географії. Виставлення оцінок має бути прозорим і відповідати заздалегідь визначеним критеріям.

Річну оцінку виставляють на підставі загальних оцінок за I та II семестри або скоригованих семестрових оцінок. Річна оцінка не обов'язково є середнім арифметичним оцінок за I та II семестри. Для визначення річної оцінки потрібно враховувати динаміку особистих досягнень учня / учениці протягом року. Річне оцінювання також може бути скоригованим.

Результати **семестрового та річного оцінювання** фіксують у класному журналі, свідоцтві досягнень.

Оцінювання результатів навчання географії учнів / учениць 8 класів має бути спрямоване на ключові компетентності й наскрізні вміння та вимоги до обов'язкових результатів навчання в природничій освітній галузі, визначені державним стандартом і відображені в очікуваних результатах змісту модельних програм.

Оцінка за групами результатів є частиною оновленого підходу до оцінки. Цей підхід упроваджений для забезпечення прозорості, об'єктивності та узгодженості оцінювання, з урахуванням компетентнісного підходу Нової української школи (НУШ). Оцінювання за групами результатів дозволяє не лише перевірити знання учнів, але й розвинути їх компетентність, спрямовану на вирішення реальних проблем. Використання зазначеного підходу сприяє створенню навчального середовища, орієнтованого на розвиток особистості учнів, їхню активну участь у суспільному житті та збереження навколишнього середовища.

Нова українська школа ставить перед учителями низку викликів, що пов'язані зі змінами в підходах до навчання, вимогами щодо організації освітнього процесу. Це, наприклад, використання інноваційних методів навчання, орієнтованих на розвиток критичного мислення, творчості, співпраці, комунікації учнів; інтеграція та міжпредметні зв'язки, що передбачають об'єднання знань з різних предметів. Сучасний учитель має інтегрувати інформаційно-комунікаційні технології в освітній процес, використовувати електронні освітні ресурси, віртуальні платформи для навчання та комунікації зі здобувачами освіти. І, звичайно, безперервний професійний розвиток, що вимагає від педагога постійного підвищення кваліфікації, участь у тренінгах, семінарах та інших формах професійного розвитку для підтримання високого рівня педагогічної майстерності.

У 2025/2026 навчальному році **учні 9 класів** продовжать вивчати географію за навчальною програмою, затвердженою наказом Міністерства освіти і науки України від 03.08.2022 № 698, навчальною програмою для 9 класів з поглибленим вивченням географії, рекомендованою Міністерством освіти і науки України (лист МОНУ від 25.08.2020 № 1/11-5718), що розміщені на офіційному вебсайті Міністерства освіти і науки України (режим доступу: <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednyaosvita/osvitni-programi/navchalni-programi-dlya-6-9-klasiv>)

У старшій профільній школі учні 10–11 класів вивчатимуть географію на рівні стандарту (52 години, 1,5 години на тиждень – 10 клас) та (35 годин, 1 година на тиждень – 11 клас) за оновленою програмою, затвердженою наказом МОНУ від 03.08.2022 № 698, на профільному рівні (175 годин, 5 годин на тиждень) за навчальною програмою, затвердженою наказом МОНУ від 23.10.2017 № 1407 (режим доступу: <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednyaosvita/osvitni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>).

У 9–11 класах обов'язковими для оцінювання в кожному семестрі є **2 практичні роботи на вибір учителя**; у старшій школі на **профільному рівні – 5 практичних робіт на вибір у кожному семестрі**.

Із запропонованої тематики учень, за бажанням, обирає **1–2 дослідження (упродовж року)** та виконує його індивідуально або в групі. Учитель оцінює роботу під час її захисту чи презентації.

Як зазначалося раніше, письмові роботи з географії, у тому числі діагностичні, виконуються протягом семестру, після завершення вивчення теми, у різному форматі.

Організуючи освітній процес у 9–11 класах, учитель / учителька може керуватися методичними рекомендаціями Міністерства освіти і науки України з географії попередніх років.

Звертаємо увагу на необхідність використання інтернет-ресурсів та онлайн-сервісів під час проведення уроків географії. Зазначені джерела розширюють можливості навчання, допомагають створити цікаве інтерактивне освітнє середовище для школярства.

Застосування такого контенту надає змогу отримати доступ до великої кількості різноманітної інформації, навчальних матеріалів і ресурсів, що полегшує освітній процес і робить його більш цікавим та діяльнішим. Проте важливо пам'ятати: використання цих сервісів має бути належним і безпечним; слід дотримуватися авторських прав та етичних стандартів. Наводимо декілька способів інтеграції онлайн-сервісів на уроках географії.

Корисні інтернет-ресурси для вчителів географії:

1. Картографічні сервіси. Використання картографічних сервісів (Google Maps або Google Earth) допомагає учням розвивати просторову уяву та краще розуміти географічні закономірності, розташування різноманітних географічних об'єктів. За допомогою цих сервісів можна також вивчати топографію, прокладати й відстежувати маршрути, досліджувати різні країни, регіони світу.

2. Як зробити урок цікавим та змістовним в умовах онлайн-навчання? Пропонуємо добірку онлайн-ресурсів, що сприятимуть не тільки розширенню знань, а й допоможуть направити учнів на інший вид діяльності.

Seterra Online – платформа зі зручним інтерфейсом, на якій зібрано понад 200 географічних завдань різного ступеня складності та тематики	https://www.geoguessr.com/quiz/seterra	
Сім чудес України –добірка відеоматеріалів про визначні місця України		https://7chudes.in.ua/
Mapillary – платформа зі зручним інтерфейсом, на якій зібрано понад 200 географічних завдань різного ступеня складності та тематики	https://www.mapillary.com/?locale=uk_UA	
Готові шкільні презентації на будь-який смак та тему» – портал, де представлено авторські презентації з будь-яких предметів, які широко й яскраво представляють теми		https://gdz4you.com/prezentaciyi/geografiya/
Windy – незвичайний інструмент для візуалізації прогнозу погоди; надає найактуальніший прогноз погоди	https://www.windy.com/	

3. Онлайн-джерела. Використання онлайн-джерел, зокрема вебсайтів наукових журналів, географічних блогів, електронних карт, атласів, репозитаріїв географічних даних, дозволяє учням знайти актуальну, достовірну інформацію про географічні процеси і явища, окремі регіони й країни, природні умови й ресурси, інші аспекти географії. За допомогою цих ресурсів школярі можуть проводити дослідження та представляти їх результати:

Цікава наук	https://www.youtube.com/channel/UCMIVE71tHEUDkuw8tPxtzSQ	
Експедиція Ukrainer		https://ukrainer.net
Світова мапа часу	https://24timezones.com/map_uk.php#/map	
Карти України		http://www.ua-maps.com
Карти National Geographic	https://www.nationalgeographic.com/maps/	

4. Віртуальні екскурсії географічного спрямування. Під час віртуальних екскурсій учні матимуть змогу відвідати віддалені місця, до яких складно або неможливо потрапити фізично. Вони можуть досліджувати національні парки, географічні пам'ятки

або культурні центри через вебкамери, відео або 360-градусні зображення. Приклади таких ресурсів:

Віртуальні тури Україною		https://discover.ua/virtual-tours
45 віртуальних подорожей Україною	https://life.pravda.com.ua/travel/2021/01/29/243805/	
Віртуальні подорожі національними природними парками України		https://lowcost.ua/national-parks-ua/
Learningapps	https://learningapps.org/	

Список використаних джерел:

1. Всеукраїнська школа онлайн. – URL : https://lms.e-school.net.ua/course_category/geografiya/
2. Географія: критерії оцінювання. 6–11 класи. – URL : <https://osvita.ua/school/estimation>
3. Державна служба якості освіти. – URL : <https://sqe.gov.ua/navchalni-vtrati-v-umovakh-viyni-yak-uchi/>
4. Державний стандарт базової середньої освіти, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 № 898. – URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text>

5. Закон України «Про освіту». – URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
6. Інформаційний сайт ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти». Навчально-методична скарбничка НУШ. – URL : <https://imzo.gov.ua/2022/04/06/v-instituti-modernizatsii-zmistu-osvity-pidhotovleno-resurs-navchal-no-metodychna-skarbnytsia-nush-5-6-klasy/>
7. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року (розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 № 988-р). –URL : <https://cutt.ly/PXrsKAs>
8. Модельні навчальні програми для 5–9 класів. – URL : <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/osvitni-programi/modelni-navchalni-programi-dlya-5-9-klasiv-novoi-ukrainskoi-shkoli-zaprovadzhuyutsya-poetapno-z-2022-roku>
9. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України. Навчальні програми для 10–11 класів. Географія. – URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-10-11-klas/2022/08/15/navchalna.programa-2022.geography-10-11-standart.pdf>.
10. Наказ Міністерства освіти і науки України від 15.05.2023 № 563.
11. Методичні рекомендації щодо окремих питань здобуття освіти в закладах загальної середньої освіти в умовах воєнного стану в Україні. – URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0563729-23#Text>